

Národný park Slovenský raj na striebornej minci

Národná banka Slovenska vydáva pri príležitosti 30. výročia vyhlásenia územnej ochrany prírody v Slovenskom raji pamätnú striebornú mincu v hodnote 500 Sk. Päťstokorunáčka sa razí zo zliatiny obsahujúcej 925 dielov striebra a 75 dielov medi. Jej

hmotnosť je 33,6 g a priemer 40 mm. Autorom návrhu je akademický sochár Imrich Svitana. Na averze je zobrazená chránená rastlina poniklek slovenský, na reverze je Machový vodopád, ktorý sa nachádza v rokline Vyšný Kysel. (red.)

O svetovom dedičstve

V španielskom meste Santiago de Compostela sa uskutočnila v dňoch 28.-30. novembra 1994 konferencia zástupcov výkonnej rady organizácie miest zapísaných na Listine svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Zasadanie bolo rozšírené o zástupcov miest stredo európskeho regiónu (Slovensko, Česko, Poľsko), ktorých na rokovanie pozvala sekcia ochrany európskeho kultúrneho dedičstva Rady Európy.

Veľmi pozitívnym momentom v záchrane svetového kultúrneho dedičstva je inštitucionálne zblížovanie a spolupráca organizácií, ktoré sa zaoberajú problémami ochrany pamiatkového fondu. Rokovanie v Španiel-

sku bolo príkladom takejto spolupráce medzi organizačnými štruktúrami UNESCO a Rady Európy, ktoré zatiaľ pracovali bez výraznejšej koordinácie svojich postupov zameraných napokon na dosiahnutie rovnakých cieľov. Vďaka iniciatíve J. M. Ballestera, riaditeľa sekcie ochrany európskeho kultúrneho dedičstva pri Rade Európy, mohli sa na konferencii prerokovať i problémy stredo európskych štátov, ktoré majú celkom iný charakter ako problémy rozvojových alebo hospodársky vyspelých krajín.

Základnou témou rokovania bola komunikácia miest v podmienkach jazykovej rôznorodosti a k tejto téme

odznali tri prednášky popredných európskych odborníkov. Účastníci konferencie sa zhodli v názore, že najväčšou prekážkou v rozvoji spolupráce miest zapísaných na Listine svetového dedičstva sú jazykové bariéry a problémy súvisiace s tlmočením. Náklady na tlmočenie a problémy so zabezpečovaním tlmočníkov a potrebných technických zariadení sa považujú za jednu z vážnych prekážok komunikácie a širšej spolupráce miest. Stretnutie v Španielsku tento poznatok dokonale potvrdilo v tom, že napriek určeniu rokovacích jazykov (angličtina, francúzština a španielčina) nemecky hovoriaci účastníci si museli zabezpečiť tlmočenie dodatočne.

So všeobecným súhlasom a podporou sa stretli i názory, že komunikácia miest sa musí niesť v duchu tolerancie a solidarity. Bez veľkej miery tolerancie a ohľaduplného chápania jazykových, sociálnych, kultúrnych, spoločenských a hospodárskych odlišností krajín a miest sa nedá dlhodobo spolupracovať a naplňovať ciele organizácie miest svetového kultúrneho dedičstva. Dlhoročná prax ochrany svetového pamiatkového fondu ukázala, že účinnú ochranu výnimočných kultúrnych a prírodných hodnôt nemožno dosiahnuť, ak nebude založená na princípe solidarity. Vážny problém, o ktorom sa na konferencii veľa diskutovalo, je pohyb hnutelného pamiatkového fondu z chudobných krajín sveta (Afriky, Južnej Ameriky, Ázie) do hospodársky najvyspelejších (Japonska, USA, Nemecka atď.). V diskusii prevládol názor, že hnutelné kultúrne pamiatky by mali zostať tam, kde vznikli, pretože i autentické prostredie je ich súčasťou a premiestnením sa hodnota pamiatky znižuje o vzťahy a väzby k pôvodnému prostrediu. Veľa sa diskutovalo aj o nákladoch na konzerváciu a ochranu pamiatok. Účinné riešenie tohto problému sa priamo odráža na úrovni ochrany a celkovej starostlivosti o svetové dedičstvo.

Aj nedostatok ekonomická výkonnosť rozvojových i väčšiny postkomunistických krajín je vážnou prekážkou primeranej úrovne ochrany, údržby a obnovy pamiatok i ich primeraného sprístupnenia a dôstoj-

Sitnayovský dom - stredisko banskoštiavnického akademického života v 18. a 19. storočí

nej prezentácie. V tejto súvislosti sa diskutovalo o politických rozhodnutiach, ktoré v podstate určujú priority používania štátnych financií a smery finančných tokov. Súčasne sa zdôrazňoval význam kompability legislatívy a potreba vytvorenia širšieho právneho rámca, v ktorom by sa prijímali jednotlivé právne normy.

Celkom osobitným problémom, o ktorom sa na stretnutí diskutovalo, bola ochrana pôvodného know-how, ktorý garantuje zachovanie pôvodných remesiel a jedinečných postupov pri výrobe historických úžitkových predmetov. Zachovanie tohto know-how je nevyhnutné pre úspešné konzervovanie a účinnú ochranu hnutelných kultúrnych pamiatok.

Jedným zo všeobecných záverov konferencie je spoločná úloha pre všetky členské mestá: formovanie národného povedomia smerom k ochrane jedinečných kultúrnych hodnôt. Bez

splnenia tejto úlohy je problematické organizovať cielavedomú, systematickú a účinnú ochranu svetového dedičstva a zabezpečiť primerané ekonomické zdroje na túto činnosť.

Závery konferencie v Santiago de Compostela majú pre zúčastnené mestá odporúčajúci charakter a poslúžia ako podklad na rokovaniach zástupcov všetkých miest zapísaných na Listine svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, ktoré sa uskutoční v júni tohto roku v nórskom Berghene. Slovenskú republiku na rokovaniach v Španielsku zastupoval primátor mesta Banskej Štiavnice, rokovania v Nórsku by sa mali zúčastniť i primátori Ružomberka a Spišského Podhradia, ktorí tiež reprezentujú slovenské lokality zapísané v svetovom dedičstve.

Marián Lichner

Slovenský kras

Mikuláš Rozložník, Emília Karasová (zostavovatelia): **Slovenský kras - Chránená krajinná oblasť - biosférická rezervácia**. Vydavateľstvo Osveta Martin, 1994, 477 s.

Odbornej i laickej verejnosti sa dostáva do rúk reprezentačná publikácia širokého autorského kolektívu prírodovedcov, ekológov, ochranárov a sociológov. Slovenský kras, ako prvá veľkoplošná chránená krajinná oblasť na Slovensku (od r. 1973), stal sa aj prvou biosférickou rezerváciou na našom území (1977).

Kniha je rozdelená do troch tematických častí, z ktorých každá obsahuje samostatný súbor odborných statí. Prvá časť má názov **Príroda** a zahŕňa základné údaje o území Slovenského krasu - jeho geologickej stavbe,

podáva orografickú a morfológickú charakteristiku územia, opisuje litologicko-štruktúrne vlastnosti a uvádza typologické členenie reliéfu. Podobne sa prezentujú klimatické pomery, lesné a poľnohospodárske pôdy. V stati **Vývoj prírody** v najmladšej geologickej minulosti autor komentuje poznatky zo štúdia kvartérnych sedimentov, opisuje pomery v teplých a studených obdobiach, ako aj vývoj po dobe ľadovej.

Rastlinstvu sa venuje adekvátna pozornosť vo viacerých príspevkoch. Informujú o botanizovaní na tomto území v minulom storočí a o floristických prácach až po súčasnosť. Venujú sa fyto geografickému členeniu, dokumentujú bohatstvo mykoflóry.

State o lišajníkoch a machorastoch prezentujú okrem súčasných poznatkov i záznamy zo staršej botanickej literatúry.

Podrobne sú rozobrané nelesné rastlinné spoločenstvá, kroviny a krovinné lesné plášte. Uvádza sa tiež

stručná charakteristika lesných rastlinných spoločenstiev podľa geobiocenologickej metódy.

Rozsiahla je aj časť **Živočíšstvo**, ktorú tvorí 9 príspevkov. Predstavuje sa v nich fauna Slovenského krasu v celej šírke. Zahŕňa mäkkýše, pôdne roztoče, pavúky, chvostoskoky, rovnokrídlovce, šváby, modlivky, ucholaky, bystruškovité, motýle, dvojkrídlovce a stavovce.

Rozsiahla informácia o krase CHKO poskytuje prehľad o jeho typických fenoménoch. Obsahuje viacero samostatných príspevkov: Vývoj poznania anorganickej prírody, Formy reliéfu v krase, Jaskyne a priepasti, Podzemné vody, Kras ako špecifické životné prostredie, Živočíšstvo krasových vôd, Živočíšstvo jaskýň, Jaskyne a človek.

Druhá časť knihy má názov **Človek a príroda** a venuje sa pôsobeniu človeka na území Slovenského krasu. V jednotlivých statiach sa komentujú staršie i novšie archeologické vý-